

АНОТАЦІЯ

Сапогов М. В. Формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) 01 освіта / педагогіка. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2021.

У дисертації доведено, що формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук є актуальною проблемою суспільства, вирішення якої вимагає від вищої педагогічної освіти орієнтації на новітні інформаційні технології, у першу чергу Smart-технології.

Визначено, що сутність поняття *професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук* потрактовується як загальна здатність, що базується на предметних та базових педагогічних знаннях, контекстуальних та творчих професійних уміннях, потенційних можливостях неперервного професійного розвитку; гносеологічній обізнаності, світоглядних та загальнокультурних позиціях; володінні новітніми освітніми та Smart-технологіями; здатності вирішувати проблеми інклюзії та інших різноманітностей, у тому числі обдарованості; орієнтації на педагогічні, професійні та загальнолюдські цінності; транснаціональну свідомість та національну ідентичність, полікультурну відкритість; мовну компетентність як єдність знань рідної та іноземних мов задля використання їх для подальшого професійного зростання.

Поняття *формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук* розглядається як процес усвідомлення та прийняття студентською молоддю ідей суспільної цінності професійно-педагогічної діяльності, що інтеріоризуються у форматі пізнавальної й практично-продуктивної професійно спрямованої діяльності перманентно зростаючої складності та виявляються у професійно важливих видах діяльності. Формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх

наук ефективно відбувається у процесі застосування Smart-технологій при вивченні дисциплін педагогічного циклу, що включено у систему професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів в умовах магістерської підготовки на основі свідомого ставлення до професійної праці як суспільної й особистісної цінності й спрямоване на формування розуміння особистістю значущості педагогічної праці як джерела саморозвитку і самовдосконалення.

З'ясовано, що *концепція* Smart-освіти побудована на ідеях мобільності, доступності отримання цифрових послуг задля створення нових знань, Smart-супроводження за умови його ідентичності природньому інтелекту, створення інтелектуального інформаційного середовища в умовах цифровізації суспільства. *Мету* використання Smart-технологій визначено як створення освітньо-інформаційного середовища, що забезпечує належний рівень сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук на основі співпраці, комунікації та роботи в команді, соціальної відповідальності, здатності критично й творчо мислити, ефективно вирішувати проблеми. *Освітній процес* у Smart-середовищі об'єднує: інформаційну взаємодію здобувачів освіти у відкритій моделі асинхронного індивідуального навчання; бази інформації, репозитарії, електронні та Smart-підручники, навчальні комплекси, методичні матеріали.

До основних *тенденцій* формування парадигми Smart-освіти віднесено: розвиток електронної освіти; персоналізацію навчання як альтернативи уніфікованих підходів в освіті; створення можливостей для розробки персональних освітніх програм; упровадження ігрових технологій у професійну освіту; розробку інтерактивних підручників та навчальних посібників, що підтримуються Smart-технологіями; поступове впровадження технології інтерактивного занурення у віртуальний світ. Основними *характеристиками Smart-технологій* в освіті, що є важливими для формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів, визначено такі: безшовність, доступність, мобільність й безперервність доступу навчальної інформації; автономність суб'єктів освітнього процесу; застосування різних мотиваційних моделей дидактичної взаємодії; вимірювання результативності освітнього

процесу показниками компетенцій; використання гнучких підходів до організації освітньої діяльності магістрантів. Виокремлено *специфічні принципи Smart-освіти*: використання актуальної інформації для досягнення освітніх результатів; організація творчої самостійної пізнавальної, дослідницької, проєктної, наукової діяльності; реалізація навчання в розгалуженому освітньому середовищі; співпраця з роботодавцями та іншими стейкхолдерами; упровадження гнучких освітніх траєкторій.

Обґрунтовано структуру професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук, що складається з трьох компонентів: гносеологічного, праксіологічного, аксіологічного. Відповідно до компонентів визначено та розкрито зміст кожного з критеріїв. *Когнітивний критерій* гносеологічного компоненту конкретизовано у таких показниках: педагогічні базові знання; педагогічне та критичне мислення; когнітивна гнучкість. *Діяльнісний критерій* праксіологічного компоненту конкретизовано в показниках: комплексне багаторівневе вирішення проблем, в основі якого аналітично-прогностичні уміння; оцінка та прийняття рішень, в основі проєктивно-конструктивні уміння; інформаційно-медійні уміння. *Ціннісно-мотиваційний критерій* аксіологічного компоненту конкретизовано через комплекс показників: ціннісні орієнтації; професійна мотивація; емоційний інтелект.

Запропоновано *модель* формування професійно-педагогічної компетентності студентів магістратури засобами Smart-технологій, котра містить такі складові: *мету* як формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій; *методологічні підходи*: цільовий, компетентнісний, деонтологічний, діяльнісний, аксіологічний, системний, особистісно-орієнтований, акмеологічний, синергетичний; *педагогічні теорії*: теорію розвивального навчання, проблемного навчання, диференційованого навчання, евристичного навчання, знаково-контекстного навчання, дистанційного навчання, персоніфікованого навчання, змішаного навчання; *функції*: світоглядну, пізнавальну, адаптаційну, регулятивно-комунікативну, інтегруючу,

організуючу; *педагогічні умови* формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук та методику їх реалізації; *критерії, показники та рівні* сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів; *очікуваний результат*: позитивну динаміку рівнів сформованості професійно-педагогічної компетентності.

На основі аналізу наукової літератури та вивчення досвіду виокремлено педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій та розроблено методику їх реалізації. В основу реалізації першої педагогічної умови – *створення інноваційного контенту дисциплін педагогічного циклу в контексті таксономічного підходу задля змістового забезпечення Smart-технологій* – покладено такі теоретичні та методичні підходи, як: міждисциплінарна інтеграція, таксономічний підхід, технологія «згорнутих інформаційних структур»; змістова персоніфікація та індивідуалізація змісту дисциплін з урахуванням можливостей Smart-технологій через використання модульно-варіантної розробки змісту дисциплін у трьох варіантах складності на основі технології згорнутих інформаційних структур; когнітивна модель пофазового засвоєння знань; цифровий репозитарій навчально-методичних матеріалів дисциплін педагогічного циклу підготовки магістрантів з освітніх наук та тематичний веб-блог.

Запровадження другої педагогічної умови – *упровадження дуальної освіти як засібу формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів засобами Smart-технологій* – мало на меті подолання розриву між теоретичною та практичною складовою освіти. Методичне забезпечення цієї педагогічної умови включало різноманітні інтерактивні форми роботи: онлайн-зустрічі зі стейкхолдерами у форматі панельних дискусій; практико-орієнтовані технології – Case-stady та проєкту технологію. Посилення практичної спрямованості *змісту освіти* відбувалося за рахунок перегляду програм асистентської та переддипломної практик. Оволодіння функціями тьютора здійснювалося через використання різних форматів занять: *імпресингових та меморайзингових* занять з метою набуття алгоритмів умінь

викладацької діяльності через конспектування, складання глосаріїв, залучення викладачів-практиків та роботодавців до викладацької діяльності; *тренінгових занять* для закріплення професійних знань та вмінь через використання рольових і ділових ігор, вебінарів; заняття *колегіальної авторизації* через такі форми, як: курсові проєкти, реферати, усні доповіді; *асесмент* у вигляді експертування навчальних робіт, оцінювання колегіальних екзаменів; *атестаційні заняття* через використання модульного та екзаменаційного тестування, практико-орієнтованих завдань; навчання на робочому місці, неформального навчання, інформального навчання, соціального навчання, стажування й наставництва. У процесі роботи використовувалися три моделі E-learning з метою впровадження в освітній процес елементів дуального навчання: «*Teacher-directed activity*» – діяльність цілком спрямована викладачем; «*Teacher-set activity*» – діяльність, запропонована викладачем, але з можливістю певної свободи студента; «*Autonomous learning activity*» – автономна пізнавальна діяльність, котра акцентувалася на майже самостійній навчальній діяльності.

Третя педагогічна умова – *забезпечення цифрової грамотності магістрантів з освітніх наук у процесі суб'єктної діяльності з використанням Smart-технологій* – була обрана тому, що цифрова грамотність є основою формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів та умовою здійснення двох попередніх педагогічних умов. Методика реалізації педагогічної умови включала використання навчальних завдань, побудованих на *технології BYOD*; можливостей *соціальних мереж* (налаштування на конкретну ситуацію; адаптація теоретичного матеріалу у практичне знання; дидактичне спілкування у процесі уточнення питання); мультимедійних презентацій, виконаних у програмових пакетах Microsoft Power Point або Macromedia Flash; різні форми подання матеріалу за допомогою інтерактивних засобів: інтерактивних дошок Smart Boards, інтерактивних дисплеїв Sympodium.

Використання *змішаного навчання* під час вивчення педагогічних дисциплін включало такі його *комбінації*: змішування офлайн-навчання та

онлайн-навчання через розміщення матеріалів та завдань в LMS, соціальних мережах типу Edmodo; змішування структурованого та неструктурованого навчального матеріалу. Використання *моделей змішаного навчання* засобами Smart-технологій включало: модель обертання відповідно до таксономії Блума; перевернутий клас; індивідуальне обертання; гнучку модель «Flex» (відео-лекція та педагогічні відео-ситуації); модель «інтенсивна» ординатура»; модель «самозмішування»; збагачена віртуальна модель (групові бесіди «Особистий вибір», веб-дискусії «Новий профіль» для реалізації персоналізованого підходу); модель «Особистий вибір».

Для забезпечення неформальної частини освітнього процесу в онлайн-середовищі використовувалися такі проекти та платформи: Prometheus, Coursera, EdEra (Education Era), ВУМ (Відкритий Університет Майдану), Duolingo, TED (Technology, Entertainment, Design), WiseCow, Google Digital Workshop, Innovative Teaches Network.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що у ньому:

- *вперше* визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій (створення інноваційного контенту дисциплін педагогічного циклу засобами таксономічного підходу задля змістового забезпечення Smart-технологій; упровадження дуальної освіти як засобу формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів засобами Smart-технологій; забезпечення цифрової грамотності магістрантів з освітніх наук у процесі суб'єктної взаємодії з використанням Smart-технологій); виокремлено компоненти професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук, визначено критерії, показники та рівні її сформованості; запропоновано модель формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій; *уточнено* сутність поняття «професійно-педагогічна компетентність магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій»; *набули подальшого розвитку* сучасні форми і методи навчання, спрямовані на формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій.

Практичне значення результатів дослідження полягає у: визначенні діагностичного інструментарію, що уможлиблює здійснення моніторингу формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій; розробці та впровадженні в освітній процес педагогічних університетів методичного забезпечення педагогічних умов формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій; розробленні навчально-методичних матеріалів для педагогічних дисциплін професійної підготовки магістрантів з освітніх наук; створенні інформаційно-освітнього сайту та блогу викладача, присвяченого професійно-педагогічній компетентності магістрантів з освітніх наук; розробці методичних рекомендацій формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій. Матеріали дослідження можуть бути використані в системі фахової підготовки магістрантів з освітніх наук з метою формування їхньої професійно-педагогічної компетентності.

Ключові слова: магістранти з освітніх наук, професійно-педагогічна компетентність магістрантів з освітніх наук, структура професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук, Smart-технології, педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів засобами Smart-технологій.